

KONEC VLÁDY MALÉHO PÍSMÁ?

NOVELA ZÁKONA O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ
MŮŽE – KONEČNĚ – PŘINÉST SOUMRAK
POCHYBNÝCH ARBITRÁŽNÍCH CENTER.
ÚČINNOSTI NABUDE 1. DUBNA 2012.

Zásadní novela zákona o rozhodčím řízení má posílit práva účastníků rozhodčího řízení a omezit excesy, ke kterým u nás v této oblasti dosud docházelo. Dosavadní liberální právní úprava rozhodčího řízení nebyla udržitelná. Od přijetí zákona o rozhodčím řízení v 90. letech začaly vedle již tehdy existujícího stálého Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR vznikat desítky arbitrážních center sdružujících tzv. ad hoc rozhodce, kteří mohli posuzovat prakticky veškeré majetkové spory. Postačilo k tomu pouze, aby ve smlouvě byla sjednána tzv. rozhodčí doložka; podle té totiž případné spory neřeší obecné („státní“) soudy, nýbrž jeden či více rozhodců, stanovených způsobem uvedeným v rozhodčí doložce.

V čem spočívaly největší nedostatky dosavadní právní úpravy rozhodčího řízení, že si praxe vyžádala její dosti zásadní změny? Byl to v první řadě způsob, jakým byly rozhodčí doložky ve smlouvách sjednávány. Nezřídka se totiž stávalo, že jedna strana smlouvy (obvykle ta slabší) o sjednání rozhodčí doložky ani nevěděla. Silní dodavatelé (banky, úvěrové společnosti, poskytovatelé telekomunikačních služeb, dodavatelé spotřebního zboží) vstupující do obchodních vztahů s desítkami či stovkami tisíc spotřebitelů totiž často vkládali rozhodčí doložky do svých všeobecných smluvních podmínek.

Ve většině se jedná o dlouhé texty psané miniaturním písmem, které spotřebitelé obvykle nečtou a jejichž změny ostatně dodavatelé ani nejsou ochotni akceptovat.

Spotřebitelé tak s podpisem smlouvy běžně přijali i rozhodčí doložku, tzn. akceptovali, že jejich případné spory nebude posuzovat soud, nýbrž rozhodce (rozhodci), bohužel často úzce spjatí s druhou, silnější stranou smlouvy. Taková situace je zjevně nežádoucí, neboť spotřebitelům odepírá mj. i ústavně zakotvené právo na spravedlivý proces.

Druhý, a nutno říci ještě větší nešvar se týkal „nezávislosti“ a profesionální kvality arbitrážních center a rozhodců v nich působících. Tito rozhodci totiž nejenže nemuseli mít právnické ani jiné vysokoškolské vzdělání, ale zákon dokonce ani dostatečně neřešil, že se má jednat o osoby nepodjaté.

Absence příslušné úpravy tak vedla k tomu, že jako rozhodci působily buď osoby pochybných profesionálních či lidských kvalit, anebo osoby úzce spjaté s některou ze stran sporu. Ve výsledku pak docházelo k tomu, že se tisíce spotřebitelů staly obětmi od počátku „cinklého“ rozhodčího řízení. To ovšem obvykle zjistili až v okamžiku, kdy náprava již nebyla možná, protože již buď byl vydán rozhodčí nálezn, či dokonce byla nařízena exekuce, anebo rozhodčí nálezn sice ještě vydán nebyl, ale spotřebitel beztak již neměl šanci

Mgr. Daniel Thelen je advokátem AK Mališ Nevrkla Legal

se v tomto rozhodčím řízení účinně bránit.

Protože výše popsaná situace poškozovala tisíce lidí a ohrožovala důvěryhodnost rozhodčího řízení jako celku, připravila nakonec vláda po delších diskusích novelu zákona o rozhodčím řízení, která by měla většinu nejpálčivějších problémů odstranit.

NESTRANNOST – PODMÍNKA SINE QUA NON

První skupina změn se týká všech rozhodčích řízení a patří do ní hlavně nyní již jednoznačně formulovaný požadavek na nestrannost rozhodce. Zákon o rozhodčím řízení nově stanoví, že rozhodce je z projednávání a rozhodnutí věci vyloučen tehdy, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, účastníkům nebo jejich zástupcům je dán důvod pochybovat o jeho nestrannosti. Pokud by rozhodce i přes svoji podjatost v projednávání věci pokračoval, může kterákoli strana podat návrh, aby o jeho vyloučení rozhodl soud. Nebude-li takový návrh podán, je

podjatost rozhodce důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.

Přestože prokazování podjatosti rozhodce může být někdy obtížné, je výslovné vyloučení podjatého rozhodce z projednání a rozhodnutí sporu nepochybně krokem správným směrem.

Ještě zásadnější změny rozhodčího řízení od 1. dubna 2012 nastávají v oblasti spotřebitelských smluv, tj. smluv uzavíraných mezi dodavatelem a spotřebitelem, který při uzavření smlouvy nejedná v rámci svého podnikání. Protože právě zde docházelo v důsledku nerovnováhy mezi silným a právně erudovaným dodavatelem a slabším, obvykle právně nevzdělaným spotřebitelem k největšímu zneužívání institutu rozhodčího řízení, byla omezena smluvní volnost stran při sjednávání rozhodčích doložek. Současně došlo i ke zpřísnění podmínek, za kterých mohou rozhodci spory ze spotřebitelských smluv projednávat a rozhodovat.

První skupina změn v oblasti spotřebitelských smluv se týká samotných rozhodčích doložek. Rozhodčí doložka bude nově muset být sjednána samostatně, tj. nikoli jako součást smlouvy hlavní či dokonce všeobecných smluvních podmínek. Od 1. dubna 2012 by tedy již neměly nastávat situace, kdy spotřebitel „nevědomky“ akceptuje rozhodčí doložku. Rozhodčí doložka navíc bude nově muset obsahovat celou řadu informací, jako například pravdivé, přesné a úplné informace o rozhodci či o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, o způsobu a formě rozhodčího řízení, odměně rozhodce, místu konání rozhodčího řízení, způsobu doručování rozhodčího nálezu a o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný. Pokud některá z těchto informací bude chybět, opět půjde o důvod zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem.

Další změna v oblasti spotřebitelských smluv se týká osob rozhodců. Rozhodcem ve spotřebitelských vztazích bude nově moci být pouze osoba zapsaná na seznamu rozhodců vedeném ministerstvem

spravedlnosti. Jednou z podmínek pro zápis do seznamu je vysokoškolské vzdělání v oboru právo. Naopak k vyškrtnutí ze seznamu dojde tehdy, pokud bude rozhodce pravomocně odsouzen za trestný čin. Rozhodce také bude povinen stranám před zahájením projednávání věci sdělit, zda v posledních třech letech nepů-

sobil v řízení, jehož se účastní jedna ze stran.

Toto ustanovení má bránit dosud běžným excesům, kdy určité arbitrážní centrum dlouhodobě „pracuje“ pro velkého dodavatele a spory rozhoduje obvykle v jeho prospěch, tj. v neprospěch spotřebitelů. &

**Co že je to tady
napsáno drobným
písmem?**

